

**«6D020800- «Археология және этнология» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған
Бахтыбаев Мэлс Маратовичтың «Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің Қазақстандағы қызметі»
тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми рецензенттің**

СЫН-ПІКІРІ

р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	<p>1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:</p> <p>1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі);</p> <p>2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы)</p> <p>3) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)</p>	<p>1.1. Бахтыбаев Мэлс Маратовичтың «Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің Қазақстандағы қызметі» атты диссертациялық жұмысы ғылымның даму бағыттарына бағытталған және «Рухани жаңғыру», «Ұлы даланың жеті қыры» мемлекеттік бағдарламалардың бағыттарына сәйкес келеді. Зерттеу жұмысында Қазақстан археологиясының қалыптасуы мен дамуына сүбелі үлес қосқан Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің Қазақстандағы қызметі сарапталады.</p> <p>1) Диссертацияның кейбір тарауын жазу барысында «№BR10965310 Тарихи-мәдени мұра нысаны – ортағасырлық Сығанақ қалашығында кешенді археологиялық зерттеулер жүргізу» атты бағдарлама аясында автор жүргізген археологиялық зерттеулердің нәтижелері келтірілген.</p> <p>2) «Мәдени мұра», «Рухани жаңғыру», «Ұлы даланың жеті қыры» бағдарламалар аясында Қазақстанның тарихи-мәдени мұрасын зертеу қазіргі қоғамның рухани дамуының негізін зерделеуге бағытталған. Осы зерттеулер нәтижелері де тыс қалмай, ізденуші өз жұмысында қарастырған.</p> <p>3) М.М. Бахтыбаевтың диссертациясы Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғарғы ғылыми-техникалық комиссия бекіткен 2021-2023 жылдардағы ғылыми дамуының «Білім мен ғылым саласындағы зерттеулер», «Әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдар саласындағы зерттеулер» басым бағыттарына сәйкес келеді.</p>
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Тарих ғылымының қалыптасуы жергілікті тарихи-өлкетану ұйымдарының дамуымен тығыз байланысты. Өлкетанулық ұйымдардың рөлі, орны және атқарған жұмыстарының

			<p>маңыздылығын зерттеу – тарихи дамуды түсіну мен пайымдауға мүмкіндік береді. Сондай ұйымдардың бірі - Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесі болып табылады. Археология саласындағы жергілікті қоғамдық өлкетану ұйымы ретінде құрылған Түркістан үйірмесі Қазақстанның тарихи-мәдени мұралары жайлы құнды деректер қалдырған. Диссертациялық жұмыста үйірме мүшелерінің Қазақстанда орналасқан ескерткіштерге арналған еңбектері іріктеп алынып, жан-жақты сараланып, бұрын жарияланбаған жаңа деректер ғылыми айналымға енгізілген.</p> <p>М.М. Бахтыбаевтың диссертациялық жұмысы археология ғылымына сүбелі үлес қосады. Отандық тарих ғылымында алғаш рет үйірме мүшелерінің барлық еңбектері сараланып, «Хаттамаларда» жарияланған 279 мақала мен баяндамалардың 116-сы Қазақстанның тарихи-мәдени ескерткіштеріне арналған еңбектер екендігін айқындаған. Түркістан үйірмесінің 26 мүшесі Жетісу мен Сырдария облыстарында атқарған зерттеу жұмыстары барысында ашқан археологиялық ескерткіштердің түрлері мен саны, орналасу жері және олардың қосқан үлесін анықтаған. Диссертациялық жұмыс ғылымға елеулі үлес қосады, маңыздылығы ашылған.</p> <p>2.1. Қосады, ашылған.</p>
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған	<p>Бахтыбаев Мэлс Маратовичтың диссертациялық жұмысын өзі жазу деңгейі жоғары. Үйірме мүшелерінің тұжырымдарын, кейінгі зерттеушілердің пікірлері мен көзқарастарын талдау, салыстыра саралау, өзіндік пікірлерін білдіруде өзі жазу принципі сақталған. Ғылыми әдебиеттер мен мұрағат құжаттар салыстыра отырып, талданып берілген.</p> <p>3.1. Жоғары</p>
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.	<p>4.1. Диссертациялық тақырыптың өзектілігі Кіріспеде негізделген. Археологиялық ескерткіштерінің зерттелу тарихын сараптап зерттеу бүгінгі таңда аса маңызды, себебі, қазіргі таңда жергілікті қоғамдық археологиялық ұйымдардың атқарған жұмыстарына ерекше көңіл бөлініп отыр. Олардың атқарған ізденістерін жан-жақты қарастырмай жергілікті археология саласының даму</p>

		<p>ерекшеліктерін анықтау мүмкін емес. Бұл мәселені зерттеуде Археология әуесқойлары Түркістан үйірме мүшелерінің еңбектерінің қосар үлесі мол. Себебі, үйірменің Қазақстанның оңтүстік өңірлерінде атқарған ізденістері XIX ғасырдың сонынан күнімізге дейін жеткен бірден-бір дереккөзі. Қазақстанда жүргізілген археологиялық ізденістерге тек мамандардың емес, сонымен қатар, қоғамдағы көпшілік те қызығушылық білдіріп отырғандығы зерттеу жұмысының өзектілігі болып табылады. Бұл көп аспектті қамтиды, оның ішінде – тарихи және ұлттық сананың қалыптасу мәселесі, тарихи-мәдени мұраны сақтау, қорғау, көне ескерткіштерде пәнаралық зерттеулер жүргізу. Осы себептер бойынша, тақырып өзектілігі негізделген деп санаймыз.</p> <p>4.1. Негізделген.</p>
	<p>4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) айқындайды; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды 	<p>Диссертация жұмысының мазмұны тақырыпты толық ашады. Зерттеу жұмысы кіріспеден, үш тараудан, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен және он жеті қосымшадан тұрады. Ғылыми нәтижелері мен жасалған тұжырымдары, зерттеудің мазмұнын айқындауға сәйкестігімен сипатталады.</p> <p>4.2. Айқындайды.</p>
	<p>4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) сәйкес келеді; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді 	<p>Зерттеудің мақсаты мен міндеттері зерттеу тақырыбына қойылған мәселені шешуге сәйкес келеді. Барлық тараулар мен бөлімдер бір-бірімен логикалық тұрғыда байланыса тақырыптың мақсаты мен міндеттерін ашады.</p> <p>4.3. Сәйкес келеді.</p>
	<p>4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) толық байланысқан; 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ 	<p>Диссертациялық зерттеу жұмысының барлық бөлімдері мен құрылымы бір-бірімен толық байланысқан. Тараулар мен тармақшаларының қорытындылары үндеседі. Үйірме мүшелерінің еңбектері мен мұрағат материалдары жіктеліп, сарапталған. Үйірме мүшелерінің ой-тұжырымдары сыни талдаудан өткізіп, үйірме атқарған ізденіс жұмыстарының нәтижелері, оның ішінде ескерткіштер түрі, саны және қай зерттеуші ашқандығы кестелермен көрсеткен. Ізденуші қол жеткізген нәтижелері бір-бірін толықтыра отырып, өзара құрылымдық сабақтастығынан ауытқымай, жүйелі түрде айтылған пайымдаулары еңбектің маңыздылығын артырады.</p>

		<p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) сыни талдау бар; 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген 	<p>4.4. Толық байланысқан.</p> <p>Диссертант ұсынған жаңа шешімдер дәлелді, бұрыннан белгілі шешімдермен қарастырып, сыни талдау жасаған. Әдіс-тәсілдер орынды қолданып, тарихи фактілерге негізделген ойлары өз жұмысында тұжырымдап баяндаған. Зерттеу жұмыстың ерекшелігіне байланысты проблемалық-хронологиялық және аудандастыру әдістері кеңінен қолданылуы жұмысты жазу барысында хронологиялық және аумақтық принципін ұстануға негіз болды.</p> <p>4.5. Сыни талдау бар.</p>
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) толығымен жаңа; 2) <u>жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</u> 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады) 	<p>Диссертациялық жұмыста тұжырымдалған ғылыми нәтижелері мен пікірлері толығымен жаңа деп бағалауға болады. Зерттеу барысында келесі жаңалықтарға қол жеткізген:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Отандық тарих ғылымында алғаш рет үйірме мүшелерінің барлық еңбектері сараланып, Қазақстанның тарихи-мәдени мұрасына қатысты еңбектер іріктеліп алынды. Үйірме мүшелерінің мақалалар атауы белгілі болғанымен, іс жүзінде мақаладағы деректер көпшілікке белгісіз болған, бұрын жарияланбаған жаңа деректер, суреттер, ескерткіштердің жоспарлары ғылыми айналымға енгізілген; - Түркістан үйірмесі құрылғанға дейінгі Оңтүстік Қазақстан өңірінде жүргізілген зерттеулер сараланып, қандай ескерткіштерде ізденістер атқарылғандығы айқындалған; - Түркістан үйірмесінің құрылу алғышарттары қарастырылып, мақсаты мен міндеттері мұрағат материалдары және ғылыми зерттеулер толықтай сипатталған; - Археология әуескойлары Түркістан үйірмесінің Жетісу мен Сырдария облыстарында атқарған ізденіс жұмыстары жүйелі әрі кешенді түрде сараланып қарастырылған; - Археология әуескойлары Түркістан үйірмесінің мүшелері жүргізген зерттеу жұмыстардың бағыттары, ізденіс барысында айтылған тұжырымдары мен зерттеулерінің маңызы айқындалған; - Түркістан үйірмесінің мүшелері Жетісу мен Сырдария облыстарында ашқан және қайта зерттеген археологиялық ескерткіштердің түрлері мен саны, орналасқан жері, сақталу

			<p>жағдайы анықталған;</p> <p>- Қазақстанның оңтүстік өңірлерінен өткен керуен жолдардың бағыттары мен ескерткіштердің ортағасырлық жазба деректерде кездесетін қалалармен баламалау мәселесіне қатысты үйірме мүшелерінің тұжырымдары Кеңес дәуіріндегі зерттеушілердің көзқарастарымен салыстыра қарастырылған;</p> <p>- Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің Қазақстанның оңтүстік өңірлерінде атқарған қызметі, Императорлық Археологиялық комиссиясы, Императорлық орыс археологиялық қоғамы, Санкт-Петербург университеті және т.б. ғылыми мекемелермен байланыста атқарған ізденістері қарастырылып, Қазақстан археология ғылымының қалыптасуына қосқан үлесі айқындалған;</p> <p>- Үйірме мүшелері ашқан ескерткіштерді қорғау, сақтау мәселесі бүгінгі таңда қалай іске асырылып жатқанына ғылыми-практикалық баға берілген.</p> <p>5.1. Толығымен жаңа.</p>
		<p>5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Диссертацияның қорытындылары толығымен жаңа болып табылады. Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесі Қазақстанның оңтүстік өңірлерінің ескерткіштері жайлы қалдырған құнды мұрасы алғаш рет күрделі және кешенді зерттеу нысанына алынған. Зерттеу жұмыстың нәтижелері мен тұжырымдары зерттеу мазмұнына сәйкес және зерттеу барысында қолданылған әдістер тиімді, зерттеу жүйелі түрде жоспарланған.</p> <p>5.2. Толығымен жаңа.</p>
		<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Диссертациялық жұмыс «6D020800 - «Археология және этнология» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған және гуманитарлық бағыт бойынша әзірлегендіктен техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдерін талқылауды мақсат етпейді.</p>
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары	Диссертациялық жұмыста зерттеушінің барлық негізгі қорытындылары ғылыми тұрғыдан сенімді дәлелдемелерге негізделген.

		бойынша)	
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	<p>Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет:</p> <p>7.1 Қағидат дәлелденді ме?</p> <p>1) дәлелденді;</p> <p>2) шамамен дәлелденді;</p> <p>3) шамамен дәлелденбеді;</p> <p>4) дәлелденбеді</p> <p>7.2 Тривиалды ма?</p> <p>1) ия;</p> <p>2) жоқ</p> <p>7.3 Жаңа ма?</p> <p>1) ия;</p> <p>2) жоқ</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі:</p> <p>1) тар;</p> <p>2) орташа;</p> <p>3) кең</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген бе?</p> <p>1) ия;</p> <p>2) жоқ</p>	<p>Ізденуші жалпы тоғыз қағидат ұсынған, зерттеу жұмысында олардың барлығы зерделеніп, дәлелденген. Қағидат мазмұны өзекті, ал зерттеу нәтижелерінің қорытынды тұжырымдары жаңа және ақпаратты болып табылады.</p> <p>1-қағидат бойынша диссертациялық жұмыста Түркістан үйірмесі құрылғанға дейінгі Қазақстанның оңтүстік өңірлерінде 1856-1895 ж. аралығында атқарылған ізденіс жұмыстарының нәтижелері зерделеніп, ғылымға белгісіз болып келген 97 археологиялық ескерткіш зерттелгендігін көрсеткен. Осы зерттеулердің ішінде В.В. Бартольдтың ортағасырлық жазба деректерге сүйене отырып бірінші болып Исфиджаб пен Тараз аралығында орналасқан қалалардың баламалау мәселесін көтергені ашып көрсетеді.</p> <p>7.1. Дәлелденген.</p> <p>7.2. Тривиалды емес.</p> <p>7.3. Қағидаттар жаңа.</p> <p>7.4. Қолдану деңгейі кең.</p> <p>7.5. Ия.</p> <p>2-қағидат бойынша Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің құрылуы тарихын зерделеу негізінде Ташкент қаласында жергілікті өлкетану үйірмесінің құрылуының алғышарттары қарастырылған.</p> <p>7.1. Дәлелденген.</p> <p>7.2. Тривиалды емес.</p> <p>7.3. Қағидаттар жаңа.</p> <p>7.4. Қолдану деңгейі кең.</p> <p>7.5. Ия.</p> <p>3-қағидат бойынша Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесіне қатысты мұрағат деректері талданып, Н.П. Остроумов Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесін бастапқыда Императорлық археология комиссиясының жергілікті бөлімі ретінде ашылуын көздегені дәлелденген.</p> <p>7.1. Дәлелденді.</p> <p>7.2. Тривиалды емес.</p>

- 7.3. Қағидаттар жана.
- 7.4. Қолдану деңгейі кең.
- 7.5. Ия.

4-қағидат бойынша «Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесі мүшелерінің отырыстары мен баяндамаларының хаттамалары» атты жинақтарда жарияланған үйірме мүшелерінің еңбектерін саралай отырып, 1896-1917 жылдар аралығында 21 рет жинақ болып баспадан шыққан «Хаттамаларда» жарияланған 279 мақала мен баяндамалардың 116-сы Қазақстанның тарихи-мәдени ескерткіштеріне арналған еңбектер екендігін анықтаған.

- 7.1. Дәлелденген.
- 7.2. Тривиалды емес.
- 7.3. Қағидаттар жана.
- 7.4. Қолдану деңгейі кең.
- 7.5. Ия.

5-қағидат бойынша Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің 1895-1917 жылдар аралығында атқарған ізденістері талданып, Түркістан үйірмесінің 26 мүшесі Жетісу мен Сырдария облыстарында зерттеу жұмыстарын жүргізгендігі және әр зерттеушінің ескерткіштерді зерттеудегі қосқан үлесін көрсеткен.

- 7.1. Дәлелденген.
- 7.2. Тривиалды емес.
- 7.3. Қағидаттар жана.
- 7.4. Қолдану деңгейі кең.
- 7.5. Ия.

6-қағидат бойынша Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесі мүшелерінің атқарған зерттеулері зерделеніп, үйірме тек ескерткіштерді іздестіріп, есепке алу және сипаттап жазуымен ғана шектелмей, жазба деректерді пайдалана отырып аймақтың тарихын, ашқан ескерткіштерді басқа өңірдегі ескерткіштермен салыстыра отырып зерделеу, қазба жұмыстарын жүргізу, ескерткіштерге байланысты аңыз-әңгімелер, жергілікті тұрғындар

арасынан мәлімет жинау, керуен жолдардың бағыттары мен ескерткіштерді жазба деректерінде кездесетін қалалармен баламалау мәселесі бойынша ізденістер жүргізгендігін көрсеткен.

- 7.1. Дәлелденген.
- 7.2. Тривиалды емес.
- 7.3. Қағидаттар жаңа.
- 7.4. Қолдану деңгейі кең.
- 7.5. Ия.

7-қағидат бойынша В.А. Каллаур, Н.С. Лыкошин ортағасырлық жазба деректерінде керуен жолдар бойында орналасқан қалаларды баламалау мәселесі бойынша ұсынған тұжырымдары және осы мәселеге байланысты кейінгі зерттеушілердің ой-пікірлері сарапталған. Қазақстанның археология ғылымында баламалау мәселесі қазіргі күнге дейін маңыздылығын жоғалтпаған, өзекті болып табылатындығын анықтаған.

- 7.1. Дәлелденген.
- 7.2. Тривиалды емес.
- 7.3. Қағидаттар жаңа.
- 7.4. Қолдану деңгейі кең.
- 7.5. Ия.

8-қағидат бойынша Үйірме мүшелері ізденіс жүргізген сәулет өңірі ескерткіштерде Кеңес дәуірі мен Тәуелсіздік алғаннан кейінгі жылдарда атқарылған зерттеулері зерделеніп, талданған. Ескерткіштердің бір қатары толығымен бұзылып кеткен, ал бір бөлігі қазіргі таңда қайта қалпына келтірілгенін көрсеткен.

- 7.1. Дәлелденген.
- 7.2. Тривиалды емес.
- 7.3. Қағидаттар жаңа.
- 7.4. Қолдану деңгейі кең.
- 7.5. Ия.

9-қағидат бойынша Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесі 1895-1917 жж. аралығында Қазақстанның оңтүстік өңірлерінде

			<p>жүргізген ізденіс жұмыстары барысында 324 ескерткіш ашқандығы анықталған. Үйірменің Қазақстан археология ғылымына қосқан сүбелі үлесі зерделеніп, ескерткіштердің зерттелуін жаңа деңгейге көтерілгендігін дәлелдейді.</p> <p>7.1. Дәлелденген. 7.2. Тривиалды емес. 7.3. Қағидаттар жаңа. 7.4. Қолдану деңгейі кең. 7.5. Ия.</p> <p>Зерттеу тақырыбы бойынша 24 ғылыми жұмыс жарияланған, оның ішінде ҚР ҒЖБМ Ғылым және жоғарғы білім саласында сапаны қамтамасыз ету комитеті тарапынан ұсынылған басылымдарда - 12, Scopus базасына енген журналда - 1, халықаралық және республикалық ғылыми конференция материалдарының жинақтарында - 10 және 1 ұжымдық монография.</p>
8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	<p>8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған</p> <p>1) ия; 2) жоқ</p>	<p>Әдістеменің таңдауы нақты жазылған. Жұмыстың әдіснамалық негізін нысанды сол кездегі тарихи даму процесімен бірге қарастыратын тарихилық принципі және материалдарға деректанулық пен тарихнамалық талдау жүргізу үшін маңызы зор ғылыми объективтілік принциптер құраған. Диссертацияны жазу кезінде сонымен бірге, салыстырмалы-тарихи, сандық талдау, проблемалық-хронологиялық және аудандастыру әдістерін қолдану арқылы жүргізілген.</p> <p>8.1. Ия.</p>
		<p>8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:</p> <p>1) ия; 2) жоқ</p>	<p>Диссертациялық зерттеу жұмысы қоғамдық өлкетану ұйымының қызметіне арналғандықтан, тақырыптың спецификалық ерекшелігіне сай компьютерлік технологиялар қолданылмаған.</p> <p>8.2. Жоқ.</p>
		<p>8.2 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық</p>	<p>Теориялық тұжырымдар зерттеулермен дәлелденген және расталған. Үйірме мүшелерінің еңбектері талданып қарастырылған. Зерттеу жұмысында теориялық қорытындылар, тұжырымдар нақты материалдарға және кейінгі зерттеушілердің пікірлеріне сүйене</p>

		ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) ия; 2) жоқ	отырып дәлелденген және расталған. 8.2. Ия.
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған	Диссертациялық жұмыстың теориялық, методологиялық негізі дұрыс. Зерттеу жұмысында көрсетілген құнды мәліметтер сенімді және нақты. Ғылыми әдебиеттерге сілтеме расталған. Зерттеу Түркістан үйірмесінің қызметіне арналғандықтан, үйірме мүшелерінің еңбектері талданып, мұрағат материалдарымен де жұмыс жасалған. 8.4. Расталған.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі 326 библиографиялық сипаттамадан тұрады. Тақырыпқа сай мұрағат материалдары, диссертациялық жұмыстар, ғылыми мақалалар мен еңбектер тізімі ұсынылған. 8.5. Жеткілікті.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) ия; 2) жоқ	Диссертацияның теориялық маңыздылығы бар. Зерттеудің ұсынып отырған нәтижелері отандық тарих, археология және этнология ғылымдарының дамуына өз үлесін қосады. Зерттеу барысында пайдаланылған теориялық-методологиялық ұстанымдары мен принциптері келешекте жүргізілетін басқа да зерттеулерде пайдалануға болады. 9.1. Ия.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) ия; 2) жоқ	Зерттеу жұмысының нәтижелерін практикада қолдануға болады. Зерттеудің нысаны Қазақстан археологиясының қалыптасуына үлкен үлес қосқан Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің қызметі болғандықтан, диссертациялық жұмыста ұсынылған тұжырымдарын еліміздің жоғарғы оқу орындарында «Қазақстан археологиясы», «Орта ғасыр археологиясы» және т.б. курстарда кеңінен пайдалануға болады. Сонымен қатар, болашақта жергілікті өлкенату тарихын зерттеуге талаптанған жас мамандар өз жұмыстарында пайдалануына мүмкіндік бар. 9.2. Ия.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады?	Практикалық ұсыныстар толығымен жаңа болып табылады, себебі отандық тарих ғылымында Археология әуесқойлары Түркістан

		1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	үйірмесінің Қазақстандағы қызметі ғылыми-зерттеу нысанына алынбаған. Бұл зерттеу тек археологиялық, сәулет өнері ескерткіштерін қамтыған еңбек болып табылады. Болашақта Түркістан үйірмесінің этнографиялық, музей ісі бағытындағы ізденістері жан-жақты қарастырылып, жеке тақырып ретінде зерттелуі қажет. 9.3. Ия.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Диссертациялық жұмыс жоғары деңгейде, академиялық еңбектің стильдік талаптарына сай, техникалық рәсімдеу нормаларын сақтай отырып, жазылған еңбек болып табылады. 10. Жоғары.

Бахтыбаев Мэлс Маратовичтың «Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің Қазақстандағы қызметі» тақырыбындағы дайындалған диссертациялық жұмысы ҚР ҒЖБМ Ғылым және жоғарғы білім саласында сапаны қамтамасыз ету комитетінің талаптарына сәйкес орындалған, толық аяқталған жұмыс және «Дәрежелер беру» қағидаларының» 2-тармағында көрсетілген диссертациялық талаптарына толық сәйкес келеді деп есептеймін. Сондықтан, «6D020800 - Археология және этнология» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беру туралы шешімді ұсынамын.

Ресми рецензент:

ҚР ҒЖБМ ҒК Ә.Х. Марғұлан атындағы Археология институтының бас ғылыми қызметкері, т.ғ.д., ҚР ҰҒА академигі

Б.А. Байтанаев

